

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

OBRAĆANJE

(Isključivo za medije. Nije službeni dokument.)

TUŽILAC

New York, 4. decembar 2017.

PRIGODNI SKUP MKSJ:
OSVRT NA 24 GODINE BORBE PROTIV NEKAŽNJIVOSTI KROZ MEĐUNARODNE SUDOVE I
MEĐUNARODNE KRIVIČNE SUDOVE

dr Serge Brammertz, glavni tužilac
Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju

Želio bih da iskoristim ovu priliku da zahvalim pravnom savjetniku Ujedinjenih nacija, g. Miguelu de Serpa Soaresu, pomoćniku generalnog sekretara za pravne poslove, g. Stephenu Mathiasu, i vašim prethodnicima na kontinuiranoj podršci koju je Služba Ujedinjenih nacija za pravne poslove pružala Međunarodnom sudu tokom našeg mandata.

Danas bih želio da podijelim s vama samo nekoliko razmišljanja o Međunarodnom sudu, našem radu i onome što tek treba uraditi.

Kao što su posljednje dvije sedmice pokazale, Međunarodni sud i dalje ostaje relevantan čak i danas.

Ratko Mladić je u prvostepenom postupku osuđen i izrečena mu je kazna doživotnog zatvora.

Međutim, kada sam ja preuzimao ovu funkciju, hapšenje Mladića, kao i Radovana Karadžića, izgledalo je nemoguće. Na svim našim sastancima, žrtve i preživjeli su mi govorili da ne mogu da se okrenu budućnosti sve dok ovi posljednji optuženi u bjekstvu ne budu izvedeni pred lice pravde. Sada su obojica osuđeni. To se mora smatrati najboljim dokazom opravdanosti osnivanja Međunarodnog suda.

Pa ipak, u isto vrijeme, predsjednik Republike Srpske, Milorad Dodik, reagovao je potvrđujući da je za srpski narod Mladić heroj i osuđujući Međunarodni sud. A prošle godine, kada je osuđen Karadžić, situacija je bila slična. Samo dan prije izricanja presude Dodik je otvorio studentski dom u Karadžićevu čast.

Nadalje, prije samo nekoliko dana Žalbeno vijeće je potvrdilo osuđujuće presude šestorici visokih rukovodilaca bosanskih Hrvata za provođenje kampanje etničkog čišćenja nad nehrvatima. Premda ovaj predmet možda nije bio jednako poznat kao Mladićev, to je bila važna odluka koja je bacila svjetlo na užasne zločine koji su opustošili tamošnje zajednice.

Nažalost, ponovo smo videli jake negativne reakcije kojima se odbacuje presuda Međunarodnog suda, ovog puta od strane zvaničnika Hrvatske i bosanskih Hrvata.

Iako je Tužilaštvo koje predvodim uvijek i iznova insistiralo da su jedino pojedinci odgovorni za ratne zločine, a ne države, izgleda da je to imalo malo uticaja.

Zato ne možemo zaključiti da je prošlost zaista prošla. Čak i danas, prihvatanje teških zlodjela počinjenih tokom ratova na području bivše Jugoslavije predstavlja ogroman

www.icty.org

Pratite MKSJ na [Twitteru](#), [YouTubeu](#) i [Facebooku](#)

Tužilaštvo

Churchillplein 1, 2517 JW The Hague. P.O. Box 13888, 2501 EW The Hague. Netherlands
Tel.: +31-70-512-8958; Fax: +31-70-512-5358

izazov. Osuđeni ratni zločinci nastavljaju - u svim državama - da se smatraju herojima, dok se zločini redovno ignorišu i poriču.

Genocid u Srebrenici je očit primjer, jer vlade Srbije i Republike Srpske i dalje zauzimaju poziciju poricanja genocida.

Jedan od najvažnijih aspekata naslijeđa Međunarodnog suda stoga mora biti pitanje njegove arhive. Tu su naše presude, dokazi predloženi u sudnici i svjedočanstva više od 4.000 svjedoka. Osim toga, zbirka dokaza Tužilaštva sadrži više od devet miliona stranica dokumenata, od kojih većina nije predložena u sudnici.

Ta arhiva će i dalje biti dostupna onima koji žele da saznaju istinu o onome što se desilo. Okrećući se budućnosti, trebalo bi da se težište ponovo stavi na promovisanje i odbranu istine, posebno kroz obrazovanje. Činjenice o zločinima se predaju u učionicama širom svijeta, ali ne u državama u kojima su i počinjeni.

Naslijeđe Međunarodnog suda, međutim, naravno nije ograničeno samo na bivšu Jugoslaviju. Kao što je predsjednik napomenuo, naša sudska praksa je od presudne važnosti za tekuće napore da se pred lice pravde izvedu odgovorni za najteže međunarodne zločine.

Konkretno, Međunarodni sud je razvio važne doktrine koje definišu krivičnu odgovornost političkih vođa i vojnih zapovjednika.

Udruženi zločinački poduhvat, koji je sličan pravnim doktrinama u mnogim nacionalnim pravnim sistemima, postao je važno oruđe. Tužilaštvo koje predvodim koristilo je udruženi zločinački poduhvat kako bi se utvrdila individualna krivična odgovornost zapovjednika sa većine sukobljenih strana za počinjene zločine.

Dokazali smo da su kampanje etničkog čišćenja u Hrvatskoj, Bosni i na Kosovu počinjene u skladu sa kriminalnim planovima koje su osmislili i proveli visoki zvaničnici, koji su nakon toga koristili vojsku, policiju i paravojne snage kao oruđa da izvrše zločine. U brojnim predmetima, sudije su utvrdile da su visoki zvaničnici vlada u Beogradu i Zagrebu bili učesnici ovih udruženih zločinačkih poduhvata.

Još jedna važna doktrina koju smo razvili jeste odgovornost nadređenog, po kojoj se zapovjednici mogu pozvati na odgovornost za zločine njima potčinjenih koje nisu spriječili ili kaznili. To se odnosi i na vojne i na političke zvaničnike, pod uslovom da su imali efektivnu kontrolu nad sebi potčinjenima. Važnost ove doktrine se ne može dovoljno naglasiti. Međunarodni komitet crvenog krsta je uvjerljivo pokazao da je najefikasniji način da se spriječe ratni zločini putem uticaja na osobe na vlasti.

Međunarodni sud je takođe u velikoj mjeri razvio pravo o međunarodnim zločinima, posebno seksualnom nasilju počinjenom za vrijeme sukoba. Premda je silovanje istorijski bilo smatrano oportunističkim ratnim zločinom, mi smo uspješno dokazali da je ono predvidiva posljedica kriminalnih planova da se prisilno protjera civilno stanovništvo. Takođe smo krivično gonili za seksualno nasilje kao djelo mučenja, kao i za seksualno porobljavanje.

Na sličan način, MKSJ je u velikoj mjeri razvio pravo o genocidu. Kada je MKSJ osnovan, morali smo da se bavimo brojnim pitanjima na koja nije bilo odgovora o tome kako se pravo o genocidu primjenjuje u praksi. Suprotno popularnom vjerovanju, genocid nije pitanje broja ljudi koji su ubijeni. Radije, ono što razlikuje genocid od drugih zločina jeste namjera koja stoji iza zločina. Potrebno je da su zločini počinjeni s namjerom da se uništi neka pojedinačna grupa, u cjelini ili djelimično.

Tužilaštvo koje predvodim takođe smatra da jedan od najvažnijih aspekata našeg naslijeđa moraju biti lekcije koje smo tokom dvije decenije rada naučili u vezi s obezbijedivanjem saradnje država.

Kada govorimo o predmetima koji se tiču međunarodnih zločina, često je reč o masovnim kršenjima zakona koja uključuju na stotine, ako ne i hiljade žrtava, koja su počinili brojni izvršioc i na svim nivoima političkih i vojnih hijerarhija, tokom perioda od više godina. Naše su istrage zato ogromne i uključuju izuzetno veliku količinu dokaza i veliki broj svjedoka. Takođe moramo locirati i uhapsiti osumnjičene koji možda uživaju zaštitu ili se skrivaju.

Osim toga, međunarodnim tužiocima je potrebna dozvola za pristup mjestima zločina i svjedocima, kao i za provođenje operacija hapšenja. Ne postoje međunarodne policijske snage. Vlade mogu biti nevoljne da saraduju ili čak neprijateljski nastrojene prema međunarodnim tužiocima. Te osnovne činjenice znače da međunarodni tužioc i moraju da rade na tome da se obezbijedi saradnja, često i od samih ljudi koji su pod istragom.

Čak i sa pravnim autoritetom Savjeta bezbjednosti kroz Poglavlje VII Povelje Ujedinjenih nacija, MKSJ je morao da pregovara o pristupu, u mnogim prilikama sa istim ljudima koji su bili na vlasti za vrijeme sukoba, uključujući i počinioce zločina ili njima pretpostavljene.

Kada je u julu 1995. počinjen genocid u Srebrenici, nije postojala nikakva infrastruktura kako bi se obezbijedila mjesta zločina. Prošlo je dvanaest mjeseci prije nego što su istražitelji bili u prilici da dođu do tih mjesta, izvrše ekshumacije i prikupe druge dokaze. Raštrkani ostaci žrtava iz Srebrenice se i dalje pronalaze u grobnicama, čak i danas. Kao što znate, odgađanje pristupa je omogućilo bosanskim Srbima da uklone tijela iz primarnih grobnica i premjeste ih u sekundarne grobnice, u pokušaju da se zločini sakriju. Čak i kada smo konačno pronašli i ekshumirali masovne grobnice, operacija ponovnog sahranjivanja je kompromitovala mjesta zločina. To je otežalo prikupljanje dokaza i stvorilo prilike odbrani da napada nalaze vještaka.

Najveći izazov je ipak bilo obezbijedivanje hapšenja optuženih u bjekstvu. MKSJ se smatra uspješnim jer smo mi jedini međunarodni krivični sud bez bjegunaca od pravde. Međutim, MKSJ-u je bilo potrebno 18 godina da postigne taj cilj.

Na MKSJ-u je bilo više faktora koji su na kraju doveli do hapšenja svih naših optuženih i omogućavanja pristupa potrebnim dokazima. Ali jedna mjera je imala odlučujući uticaj, i ona se može primjeniti u bilo kojoj situaciji: politika uslovljavanja koju su ustanovile Evropska unija i Sjedinjene Američke Države.

Hapšenje bivšeg predsjednika Srbije, Slobodana Miloševića, očigledan je primjer toga. Vlada Srbije je odbijala da ga preda MKSJ-u kako bi mu se sudilo. Američki Kongres je 2001. postavio uslove za stranu pomoć koju je namenio Srbiji, koja je bila prijeko potrebna za obnovu zemlje nakon gotovo decenije sukoba. Prije jedne ključne donatorske konferencije, tadašnji državni sekretar Colin Powell upozorio je da će američka podrška za međunarodnu pomoć zavisiti o hapšenju Miloševića. Na kraju, Milošević je isporučen MKSJ-u jedan dan prije isteka roka koji su postavile Sjedinjene Američke Države.

Isti ovaj mehanizam međunarodne podrške i pritiska nastavio se i proširen je politikom uslovljavanja Evropske unije. Mješavina podsticaja i sankcija koju je Evropska unija primjenjivala prema državama na području bivše Jugoslavije u vezi sa saradnjom sa MKSJ-om bila je ključna za naš uspjeh. Evropska unija je 2002. pristup Uniji uslovlila punom saradnjom s MKSJ-om, što je stvorilo snažan pritisak. Države na prostoru bivše Jugoslavije su morale da pokažu da barem preduzimaju sve potrebne mjere kako bi uhapsile optužene u bjekstvu. Uslovljavanje Evropske unije dovelo je do hapšenja

nekoliko najtraženijih optuženih u bjekstvu, uključujući i Radovana Karadžića i Ratka Mladića.

Lekcija naučena iz ovoga jeste da se međunarodno krivično gonjenje odvija u svijetu realpolitike. Tužiocima moraju ostati nezavisni, ali prihvatiti da politika utiče na naš rad. Na kraju, bez podrške uticajnih zemalja, ta misija je zaista nemoguća.

Gljučna poenta koju želim da naglasim je sljedeća: ukoliko postoji jasna politička volja u prilog pozivanju na odgovornost, onda i pravosuđe ima veću šansu da bude uspješno. To je primjenjivo ne samo na međunarodne istrage, već i one na nacionalnom nivou. Politika uslovljavanja Sjedinjenih Američkih Država i Evropske unije rezultirala je razvojem nacionalnih pravosudnih sistema u bivšoj Jugoslaviji.

To povlači sa sobom ono što smatram da je aspekt naslijeđa Međunarodnog suda koji se ne cijeni dovoljno, a to je odnos između međunarodnih i nacionalnih inicijativa za ostvarivanje pravde nakon sukoba, što se danas često naziva "pozitivna komplementarnost".

Kao tužilac MKSJ-a, bio sam tesno uključen u kontinuiranu saradnju i koordinaciju između Tužilaštva koje predvodim i tužilaca širom područja bivše Jugoslavije u podršci istragama i krivičnom gonjenju na nacionalnom nivou. Ta saradnja je uključivala brojne aktivnosti na izgradnji kapaciteta i blisku saradnju na konkretnim predmetima. Gledajući iskustva MKSJ-a, jasno vidimo kako međunarodno pravosuđe može pomoći ponovnom uspostavljanju vladavine prava u državama opustošenim sukobima.

Na početku, vlade država na području bivše Jugoslavije žustro su se suprotstavljale pravdi i pozivanju na odgovornost.

Međunarodna zajednica, predvođena Sjedinjenim Američkim Državama i Evropskom unijom, jasno je stavila do znanja, međutim, da su krivična gonjenja za ratne zločine nešto oko čega nema rasprave. Na kraju su osnovani nacionalni sudovi kako bi procesuirali zločine počinjene tokom sukoba, uključujući i Vijeće za ratne zločine pri Sudu Bosne i Hercegovine, Vijeće za ratne zločine pri Okružnom sudu u Beogradu i specijalizovana vijeća pri županijskim sudovima u Hrvatskoj.

Sa druge strane, za Tužilaštvo koje predvodim, podrška nacionalnim pravosudnim sistemima postala je integralni dio Strategije okončanja našeg rada. Strategija okončanja rada MKSJ-a je osmišljena da omogući MKSJ-u da se usredsrijedi na rukovodioce najvišeg ranga odgovorne za zločine i time ispuni svoj mandat, dok je u isto vrijeme povezala okončanje rada MKSJ-a s nastavkom krivičnog gonjenja za ratne zločine pred nacionalnim sudovima. Ovaj kombinovani pristup je imao za cilj da obezbijedi da se proces pozivanja na odgovornost nastavi čak i nakon što MKSJ okonča svoje predmete.

To je bila važna lekcija. Kako bi se postigao stvarni uticaj, mora postojati integrisano, globalno rešenje. Ukoliko se međunarodni sudovi usredsrijede na one koji snose najveću odgovornost, moraju postojati nacionalni sudovi koji se bave drugim počinocima, kako bi se izbjegli značajni propusti u pozivanju na odgovornost. Kao što je MKSJ pokazao, samo ako međunarodni i nacionalni pravosudni mehanizmi budu radili zajedno moguće je ostvarivanje smislene pravde. U budućnosti, kolaboracija i intenzivna bliska saradnja između međunarodnih i nacionalnih tijela trebala bi biti pravilo, a ne izuzetak.

Neću ulaziti u detalje, ali Tužilaštvo koje predvodim preduzelo je širok spektar mjera kako bi ostvarilo ovu pozitivnu komplementarnost. Kao prvo, prosljedili smo predmete sa MKSJ-a nacionalnim tužiocima, to su takozvani predmeti 11*bis* i predmeti Kategorije II. Kao drugo, pružili smo značajnu podršku istragama i krivičnom gonjenju koje su inicirali nacionalni tužiocima, prvenstveno tako što smo im omogućili direktan pristup našim

dokazima i analizama. Kao treće, uključeni smo u značajne aktivnosti na izgradnji kapaciteta nacionalnih istražitelja i tužilaca i prenosu znanja na njih. Na kraju, Tužilaštvo je angažovano u naporima da se unaprijedi regionalna saradnja samih nacionalnih tužilaca, a isto tako pomaže u razvoju i primjeni nacionalnih strategija za procesuiranje ratnih zločina.

U tom pogledu, program koji smo uspostavili da imamo tužioce za vezu iz svake od zemalja na području bivše Jugoslavije koji rade u našem uredu jeste model koji treba ozbiljno razmotriti za buduće inicijative za pozivanje na odgovornost.

Umjesto zaključka, želio bih da rezimiram i da se okrenem ka budućnosti.

Međunarodni sud je podigao više optužnica nego svi drugi međunarodni krivični sudovi zajedno, i izveli smo pred lice pravde mnoge visoke rukovodioce sa svih strana u sukobima.

Pa ipak, Međunarodni sud se ne zatvara zato što je njegov posao završen. Radije, Strategija okončanja rada MKSJ-a je bila odraz odluke Savjeta bezbjednosti da se zaduženja sa MKSJ-a prebace na nacionalne pravosudne sisteme na području bivše Jugoslavije.

Jasno je da će za uspjeh te strategije našim kolegama na nacionalnom nivou biti potrebna ista, ako ne i veća podrška od one koje su MKSJ i Tužilaštvo koje predvodim dobijali.

Stoga, završetak mandata Međunarodnog suda ne znači i kraj ostvarivanja pravde za ratne zločine, već početak sljedećeg poglavlja. Dodatno pozivanje na odgovornost za ratne zločine sada u potpunosti zavisi od nacionalnih pravosudnih sistema na području bivše Jugoslavije. Na hiljade predmeta tek treba procesuirati, pogotovo brojne kompleksne predmete protiv osumnjičenih visokog i srednjeg nivoa u svakoj od zemalja.

Kao što je Tužilaštvo koje predvodim izvještavalo posljednjih godina, pozivanje na odgovornost za ratne zločine, zločine protiv čovječnosti i genocid u nacionalnim sudovima na području bivše Jugoslavije suočava se s brojnim izazovima i negativni trendovi nadvladavaju one pozitivne.

U konačnici, vjerujem da naslijeđe MKSJ-a ne treba mjeriti samo našim postignućima, već i time da li države na području bivše Jugoslavije grade vladavinu prava i pokazuju da mogu obezbijediti smislenu pravdu za žrtve teških zločina počinjenih za vrijeme sukoba.

Tužilaštvo Mehanizma je riješeno da nastavi i ojača podršku koju pružamo svojim kolegama na nacionalnom nivou. U isto vrijeme, zagovornici međunarodnog pravosuđa treba da pojačaju svoj angažman i obezbijede da ostvarivanje pravde za ratne zločine na nacionalnom nivou bude na vrhu diplomatske liste prioriteta.

Ukoliko govorite jednim glasom, i pružite im svoju punu podršku, više žrtava iz svih zajednica će dobiti veću mjeru ostvarivanja pravde, a države na području bivše Jugoslavije, nadam se, krenuće putem istinskog pomirenja.

Hvala vam na pažnji.